

فصل چهارم

پیشینه تاریخی و مفاخر استان کهگیلویه و بویر احمد

درس ۱۰ پیشینه تاریخی و مفاخر استان

استان کهگیلویه و بویراحمد، سرزمینی باستانی و ناشناخته است، که رازهای بسیاری را در سینه خود نهفته دارد. هدفمند نبودن و پراکندگی پژوهش‌های باستان‌شناسی در دهه‌های گذشته باعث شد تا برخی مناطق ایران، از جمله این استان، از نظر قدمت و آثار تاریخی، به رغم داشتن قابلیت‌های فراوان کمتر مورد توجه قرار گیرد. یکی از موضوعات مهمی که باید بدان توجه کرد نقش بینابینی و ارتباطی این استان است که بین سه ناحیه تأثیرگذار تاریخی ایران یعنی، فارس، اصفهان، خوزستان قرار داشته است. در این درس سعی بر آن داریم تا بخشی از این تاریخ را با هم مرور کنیم.

پیشینه سکونت انسان در سطح استان

اهمیت استان کهگیلویه و بویراحمد محدود به آثار به جای مانده از دوران تاریخی نیست. بلکه با مطالعات باستان‌شناسی انجام گرفته در این استان، قدمت آن به دوران پارینه سنگی می‌رسد. دسترسی شکارگر در دوره‌های پارینه سنگی به منابع کوهستان و دشت از دلایل انتخاب این منطقه برای استقرار در این سرزمین بوده است. شرایط مساعد زیست محیطی در دشت‌های استان همچون دشت‌های دهدشت، کلاچو، سمغون و حاشیه رود مارون در شکل‌گیری استقرارهای آغازین دوره نوسنگی در این استان نقش اساسی داشته است. مهم‌ترین محوطه‌های شناسایی شده در استان از دوره نوسنگی عبارت‌اند از تل بردی، تپه بی‌بی زلیخایی، تل گل گندم کش، تل کوچک، گپ، تل شوولی. از دوره پیش از تاریخ آثار و شواهد بسیاری وجود دارد که بیشتر به شکل تپه و محوطه که از جمله می‌توان به تل خسرو، تپه ده و ده، محوطه موردراز، تل گهی، تل مهره‌ای، محوطه باغ بند، پناهگاه صخره‌ای دالو، محوطه تل مسجیدی، محوطه و قلعه سرپری، تل تویی، اشکفت شلی، تلی صراص، محوطه دلی باسیر، اشکفت بندی و محوطه کف برکه‌ای اشاره کرد. تپه‌های باستانی استان کهگیلویه و بویراحمد با توجه به سفال‌های به‌دست آمده از آنها یک جمله (تپه ده و ده) در شهرستان گچساران قدمتی برابر با هزاره سوم پیش از میلاد مسیح را نشان می‌دهد.

شکل ۱-۴- تل خسرو یاسوج

کهگیلویه و بویراحمد قبل از اسلام

استان کهگیلویه و بویراحمد در دوره عیلامی جزء انزان شرقی بود. آثار متعددی از دوره عیلامی در استان وجود دارد که از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان به گورستان چال شاهین در روستای لما از توابع شهرستان دنا اشاره کرد که متعلق به هزاره اول یا پیش از میلاد است.

با آمدن پارس‌ها به این نواحی و قدرت گرفتن شاهان اولیه هخامنشی، این منطقه خاستگاه تمدن هخامنشی نیز به حساب می‌آید. امپراتوری هخامنشی دارای ۲۳ استان (ساتراپ) بود که ساتراپ پارس یکی از آنها به شمار می‌رفته است. کهگیلویه و بویراحمد بخشی از ساتراپ پارس بوده است. پایه‌های پل هخامنشی در کنار شهر پاتاوه و پایه پل هخامنشی تخت شاه نشین و حماسه ملی آریو برزن این موضوع را تأیید می‌کند.

شکل ۲-۴- پل قدیمی پاتاوه از دوره هخامنشیان

شکل ۳-۴- پایه پل تخت شاه نشین

شکل ۴-۴- نقوش برجسته سروک

شکل ۵-۴

کهگیلویه و بویراحمد پس از ورود اسلام تا دوران صفویه

پس از ورود اسلام به ایران، مردم این منطقه اسلام را پذیرفتند و بعدها به مذهب تشیع گرویدند. دیلمیان این منطقه را از مکان‌های خوب برای تبلیغ و نیز پایگاه قدرت خود می‌دانستند. وجود اماکن مذهبی و امام زاده‌های متعدد نشانگر عمق ارادت مردم استان به اهل بیت عصمت و طهارت و مذهب تشیع است.

در دوره سلجوقی این استان به عنوان بخشی از سرزمین‌های اتابکان لر درآمد. مردم این منطقه در مقابل مغول‌ها مقاومت زیادی کردند و در دوره تیموریان با وجود مقاومت مردم این سرزمین به تصرف تیمور درآمد. در این برخوردها ایل بویراحمد شجاعت خود را نشان داد. در این دوره قدرت یابی طوایف کهگیلویه از یک سو و خرابی ارجان از سوی دیگر سبب شد تا به تدریج در بیشتر نوشته‌ها از کلمه کوه گیلویه استفاده شود.

کهگیلویه و بویراحمد از دوران صفوی تا انقلاب اسلامی

با تأسیس دولت صفویه و پس از ایجاد وحدت ملی توسط این سلسله حکومتی، کشور ایران به ایالات متعددی تقسیم شد. یکی از این ایالت‌ها، کوه گیلویه بود که جای ارجان سابق را گرفت. این ایالت سرزمین‌های وسیعی از اصفهان تا خلیج فارس را شامل می‌شد. در این زمان کار اداره ایالت کوه گیلویه به قبیله افشار واگذار شد. از زمان شاه طهماسب شهر دهدشت به عنوان کرسی و مرکز ایالت کوه گیلویه انتخاب شد. این ایالت در دوره صفویه از اهمیت خاصی برخوردار گردید، به طوری که راه ارتباطی اصفهان به بنادر جنوبی از این ایالت می‌گذشت. موقعیت سوق الجیشی از یک سو و توان نظامی و رزمی مردم آن در حراست از میهن و مقابله با دشمنان از دلایل اهمیت آن بود. در پایان حکومت صفوی، این منطقه به نام کهگیلویه و بهبهان معروف شد.

درس ۱۱ نقش مردم در دفاع از کبان و مرزهای ایران اسلامی

ما برای درک کامل ارزش و راه شهیدان فاصله‌ای طولانی را باید بپیماییم.

امام خمینی (ره)

استان ما به دلیل موقعیت جغرافیایی خود در طول تاریخ به سبب راه ارتباطی شمال و جنوب و موقعیت سوق الجیشی آن همچنین استعداد توان رزمی و نظامی (روحیه سلحشوری) مردم آن در حراست از میهن و مقابله با متجاوزان مورد توجه بوده است، اما پررنگ‌ترین جلوه پاسداری مربوط به دوران هشت سال دفاع مقدس است.

شکل ۶-۴- اعزام نیرو به جبهه‌های نبرد حق علیه باطل

نقش رزمندگان و مردم استان در دفاع مقدس

رزمندگان و مردم غیرتمند استان قبل از آغاز جنگ تحمیلی با توجه به شرارت گروه‌ها و احزاب منحرف با حضور در کردستان مبارزات سرسختانه‌ای را علیه مخالفان و دشمنان نظام جمهوری اسلامی آغاز کرده و پس از شروع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران در تمامی مراحل جنگ حضور فعالی در دو جبهه «رزم و پشتیبانی» داشتند. مردم این استان همپای سایر اقشار ملت ایران به دلیل داشتن روحیه عشایری و آشنایی با فنون جنگ‌های نامنظم، با اعزام نیروهای خود در سال ۱۳۵۹ به جبهه‌های جنگ علاقه‌مندی خود را به نظام مقدس جمهوری اسلامی و عشق به حضرت امام (ره) رهبر کبیر انقلاب نشان دادند.

پیشینه و نقش رزمندگان استان در جبهه رزم دفاع مقدس

اعزام نیروهای مردمی به همراه نیروهای نظامی و سپاه پاسداران و تشکیل یگان‌های رزمی نیروهای استان در قالب تیپ و لشکرهای مختلف از جمله لشکر ۱۹ فجر - تیپ ۳۳ المهدی، تیپ فاطمه زهرا (س)، احمد بن موسی، امام سجاد، تیپ امام حسین (ع)، لشکر ۸ نجف، لشکر ویژه شهداء، ۲۵ کربلا و ... حضور فعال در عملیات‌های متعددی از جمله شکستن حصر آبادان، طریق القدس، فتح المبین، بیت المقدس، رمضان، محرم، والفجر مقدماتی، بدر، خیبر و ... داشتند.

شرحی مختصر درباره حماسه و نقش استان در حماسه پد خندق: غیور مردان استان ما به طور مداوم همراه و همدوش سایر استان‌ها در مناطق جنگی در عملیات‌های متعددی شرکت نمودند، اما اوج حماسه این دلاور مردان گمنام در واپسین روزهای جنگ در پد خندق اتفاق افتاد. این حادثه تاریخی را جوانانی خلق کردند که در عملیات‌های مختلف افتخارات بی‌شماری نصیب اسلام و ایران نموده و در فاو تحسین جهانیان را برانگیختند و در کربلای ۴ و ۵ جزء نیروهای فاتح و نیز بیشترین موقعیت‌ها را در کردستان ایجاد کردند.

شکل ۷-۴- جمعی از رزمندگان استان

شکل ۸-۴- حضور رهبر معظم انقلاب در بین رزمندگان استان

تعداد شهدای استان: از افتخارات این استان در دفاع مقدس کسب مقام اول در اعزام نیرو از نظر جمعیت به جبهه‌های جنگ و اهداء ۱۸۰۰ شهید، ۳۳۰۰۰ رزمنده، ۱۳۰۰۰ جانباز، ۳۱۰ نفر آزاده، که ۲۷۰ نفر از شهدا پاسدار، ۳۰۰ نفر سرباز و بقیه بسیجی بوده‌اند.

شکل ۹-۴- یادمان شهدای گمنام

هرگز گمان مبر که به پایان رسیده‌ایم
حالا به اوج قله عرفان رسیده‌ایم
ما در حضور برف و بلوط و بهار و باد
جان داده و به منزل جانان رسیده‌ایم

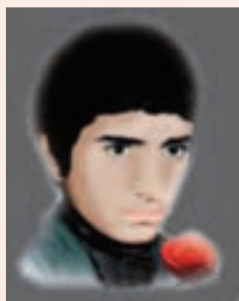

نهایت حقیقت جهان پرورش انسانهایی است که در برابر شدائد بر
هر چه ترس و شک و تعلق است غلبه کنند و حسینی شوند

شکل ۱۰-۴ گلزار شهدای روستای ده بر آفتاب (یاسوج)

بعضی از حماسه آفرینان دفاع مقدس در استان

شهید عبدالمحمد تقوی

شهیدعباس آزادی

شهید سیده‌همت‌الله غربی

شهید کریم عمادی

شهید سیدابوالنصیب حسینی

شکل ۱۱-۴ - شهدای روحانی در استان

شهیدالله کرم خرسندیان

شهید حجت‌الاسلام محمد
خرسندیان

شهیدالله کس نوربخش
خرسندیان

شکل ۱۲-۴ - کیوتران یک آشیانه
(سه شهید از یک خانواده)

شکل ۱۳-۴

دانشجوی شهید هدایت‌اله طیب
مهندسی کشاورزی، دانشگاه
سن پترزبورگ (فلوریدای آمریکا)

اولین دانش آموز شهید استان
ابوالقاسم علی‌پور

اولین معلم مبارز شهید استان
کرامت‌الله یزدپناه

شهید جواد هرمزپور

شهید امیر، همتعلی
حسن زاده (ارتش)

شهید منصور جمشیدی

شهید عبدالحسین
ولی پور (یاسوج)

شهید نورالله یزدانپناه
(لوداب)

شهید گودرز نجفی
(دنا)

شهید محمدحسین غیب پور
(دهدشت)

شهید جهان نصیری (گچساران)

شهید فریبرز پناهی (دهدشت)

شهید عنایت الله بازگیر
(دهدشت)

شهید خدامراد مرادی (چرام)

شهید سجاد احمدی (گچساران)

شهید امیر علیزاده (چرام)

شکل ۱۴-۴- بعضی از سرداران (فرماندهان هشت سال دفاع مقدس استان)

شکل ۱۵-۴- مرحوم حسین پناه‌ی

نمونه‌ای از مشاهیر استان

الف) مرحوم حسین پناه‌ی: یکی از هنرمندان برجسته کشوری و دارای تحصیلات حوزوی در مدرسه آیت الله گلپایگانی قم بود. وی تهیه کننده، کارگردان، فیلمنامه نویس، شاعر و نویسنده مشهوری بود.

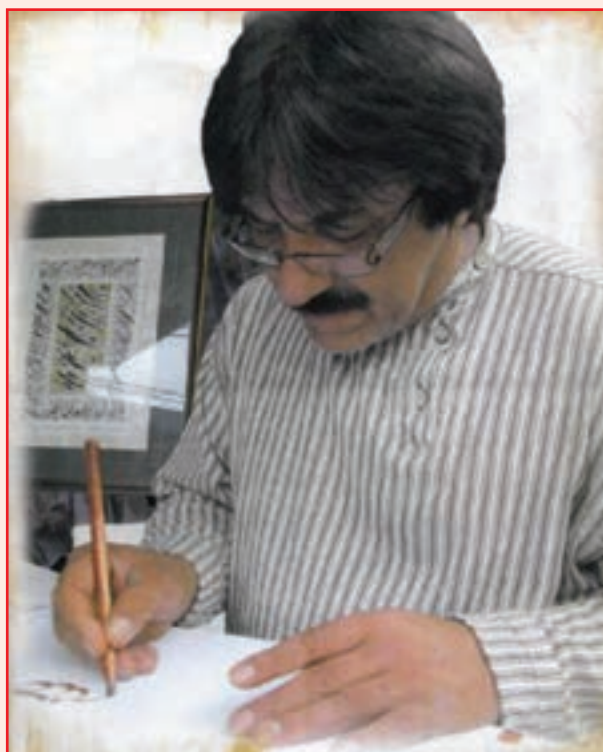
آثار هنری وی، عبارت‌اند از: من و نازی، دو مرغابی در مه، خروس‌ها و ساعت‌ها چیزی شبیه زندگی، دل شیر، بی بی یون، پیامبران بی کتاب، گوش بزرگ دیوار، یک گل بهار، گل‌دان‌ها و آفتاب، ماجرای دونالدو و مادرش، خواب‌گردها، آسانسور، به سبک آمریکایی‌ها، یحیی و گلابتون.

بازیگری در فیلم‌ها و سریال‌های سایه خیال، مزد ناتمام، آرزوی بزرگ، بی بی یون، مهاجران، در مسیر تند باد، چاووش، راز کوچک، هی جو، و سریال‌های رعنا، گرگ‌ها، آینه خیال، محله بهداشت، امام علی (ع) و ... از جمله مهم‌ترین فعالیت‌های هنری مرحوم پناه‌ی است.

ب) مرحوم سید امرالله حسینی: اولین خوشنویس فارغ‌التحصیل ممتاز و همچنین فوق ممتاز در استان

— مؤسس انجمن خوشنویسان استان

— پرورش صدها خوشنویس در استان

شکل ۱۶-۴- مرحوم استاد سید امرالله حسینی

ج) آیت الله سید صدرالدین ملک حسینی معروف به أصدر: در سال ۱۲۵۹ هجری شمسی سید صدرالدین در خانواده ای روحانی و مورد اعتماد مردم، در روستای گوشه شاه قاسم (ع) متولد شد به دستور پدر بزرگوارش آیت الله سید حبیب الله ملک حسینی شاه قاسمی (ره) در شیراز به تحصیل علوم اسلامی، فقه و اصول مشغول شد. در اواخر تحصیل از محضر فقیه بزرگ آیت الله العظمی شیخ علی ابی وردی (ره) که از شاگردان بسیار ممتاز آیت الله العظمی آخوند ملا کاظم خراسانی (ره) صاحب کفایه بود، تلمذ نمود و از درس خارج آن فقیه بهره مند گردید.

سید صدرالدین بعد از رحلت پدر، به منطقه مراجعت کرد و مسئولیت امور شرعی آن مناطق را به عهده گرفت و در مقام ارشاد و هدایت مردم و بیان مسائل دینی، فعالیت های شایانی نمود. وی همواره مورد احترام و تکریم مردم در هر زمان بود تا در سوم دی ماه ۱۳۴۸ هجری شمسی به رحمت ایزدی پیوست.

شخصیت های مذهبی و روحانی

شکل ۱۷-۴- مرحوم آقا میرعلی صفدر تقوی

الف) مرحوم آقا میرعلی صفدر تقوی: در سال ۱۲۹۴-۱۲۹۳ در کهگیلویه متولد شد. پس از فوت پدرش (میرمحمد جعفر) مدتی در حوزه های علمی کازرون و شیراز به تحصیل علم پرداخت. سپس عازم نجف شد. ایشان در مدت تحصیل در حوزه علمی نجف با فقهای مشهوری همچون مرحوم آیت الله العظمی سید محمد کاظم یزدی صاحب عروة الوثقی و مرحوم آیت الله العظمی سید ابوالحسن اصفهانی صاحب وسیله النجات مراوده و مکاتبات داشته است که از مقام علمی ایشان حکایت می کند. بعد از بازگشت به کهگیلویه، مقام ممتاز علمی و تقوای وی باعث شد اعتماد عمومی مردم را به دست آورد. از وی سروده هایی با مضامین دینی و سیاسی به جا مانده است. وی سرانجام در ۱۵ صفر ۱۳۵۷ ه.ق مطابق با ۲۷ فروردین ۱۳۱۷ در سن ۶۳ سالگی در شهر سوق به رحمت خدا پیوست.

ب) آیت الله سید کرامت الله ملک حسینی: در سال ۱۳۰۳ هجری شمسی در روستای «گوشه شاه قاسم» نزدیک شهر یاسوج دیده به جهان گشود. وی پس از تحصیلات ابتدایی به شیراز رفت و بعد از پایان دوره متوسطه وارد حوزه علمی شیراز شد. وی از محضر اساتید بزرگی چون ملا احمد دارابی و میرزا عبدالکریم یزدی بهره برد. سپس در سال ۱۳۲۵ هجری شمسی به حوزه علمی قم مهاجرت نمود و ۱۶ سال از محضر آیات عظام بروجردی، خوانساری، حجت کوهکمری، داماد و امام خمینی رضوان الله علیهم استفاده کافی برد و همواره مورد تقدیر و ستایش اساتیدش قرار گرفت. معظم له حدود ۵۰ سال در شیراز به تدریس علوم حوزوی و تربیت طلاب و فعالیت های اجتماعی مشغول بود. از اوایل انقلاب اسلامی تا زمان فوتش عضو مجلس خبرگان رهبری و نماینده ولی فقیه در استان کهگیلویه و بویراحمد بود و در تاریخ ۱۳۹۱/۸/۱۲ به رحمت ایزدی پیوست.

